

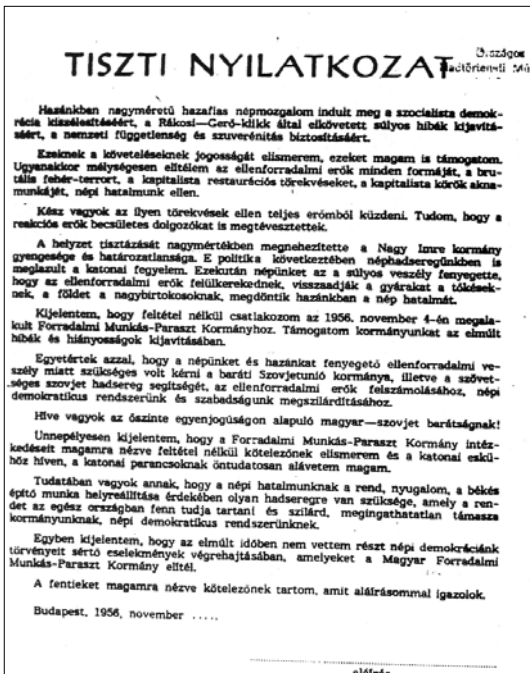

In memoriam: 1956.

Dr. Székely Domokos
nyug. okl. földmérőmérnök

A magyar geodézia életében 1956 tavasza nagy ünnep volt, hiszen akkor alakult meg a Geodéziai és Kartográfiai Egyesület [15], és az Állami Földmérés fennállásának 100. évfordulóját ünnepeltük. Azonban az ünnepet szomorú események, az 1956-os forradalom utáni megtorlások követték, amelyek nem kerültek el a földmérés kiváló személyiségeit sem. Írásomban azokra a kollégákra emlékezem, akiket a forradalmat követően – különböző okokból – kizártak szakmájuk gyakorlásából, illetve a Kádár-kormány hátrányos megkülönböztetéseivel szenvedtek.

Előrebocsátom, hogy csak néhány kollégáról tudok írni, akiknek a forradalom utáni üldöztetéséről tudomásom van. Abban az időben ugyanis ezekről a dolgokról sem írni, sem beszélni nem lehetett. Ráadásul szinte egész évben külszolgálatban, egymástól izoláltan éltünk és dolgoztunk. A hírek ezért nehezen terjedtek.

1. ábra

1956. november 4-én hajnalban megindított szovjet offenzíva – mint ismeretes – katonailag felszámolta a forradalmat. Az ideiglenesen megalakult Forradalmi Munkás-Paraszt Kormány még novemberben kiadta az utasítást, hogy a néphadsereg tisztjeinek nyilatkozniuk kell.

Ez volt a közismert „Tiszti Nyilatkozat” (1. ábra). A Honvéd Térképészeti Intézetnél dolgozó és tiszti beosztásban lévő kollégáinknak is nyilatkozniuk kellett.

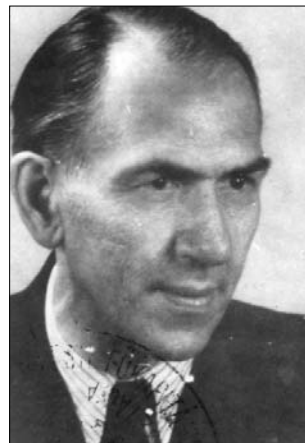

Feles Antal

Azok az aláírást megtagadták, azoknak az Intézetből távoznuk kellett. Pontos adataink nincsenek, emiatt mintegy 20–25 főt távolítottak el. Ők később különböző geodéziai vállalatoknál (BGTV, KV, UVATERV stb.) tudtak elhelyezkedni [3].

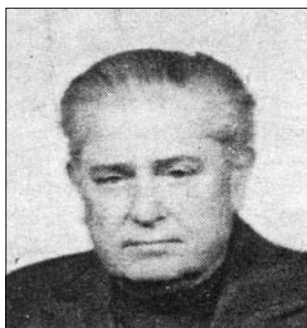
November közepén Feles Antal a BGTV mérnöke visszatért vidéki állomáshelyére. Ott igyekezett felszerelését és térképanyagát biztonságba helyezni, illetve kisebb terepmunkát még elvégezni. 22-én munkavégzés közben egy szovjet katonai jármű az útról lezserítette, minek következtében sérüléseibe belehalt [1], [4], [5].

November második felében az ÁFTH pártszervezetének néhány tagja nyilatkozatot fogalmazott meg a

Váhl Miklós

Kádár-kormány támogatása céljából. Törekvésükhöz meg akarták szerezni *Váhl Miklós* elnök közreműködését, aki ezt a lépést akkor még korainak tartotta. Az eset nem maradt következmények nélkül: a kormány *Váhl Miklóst* 1956. december 12-én – azonnali hatállyal – felmentette és minden funkciójától (GKE elnök, MTA Geodéziai bizottsági tagság) megfosztotta. Utóda, korábbi helyettes, *Antos Zoltán* lett, akinek testvére a Kádár-kormány pénzügyminisztere volt. Az esetről az ÁFTH pártszervezete a Népszabadság 1957. január 27-i számának 3. oldalán tájékoztatta a nyilvánosságot (2. ábra) [6], [7], [8], [9], [10].

Rubinka László

1957 januárjában Pécssett letartóztatták és vizsgálati fogságba helyezték *Rubinka László* technikust, akit korábban – a Bauxitbánya Vállalat kérésére – a BGTV-től Kővágószőlőre helyeztek. *Rubinka* tagja volt a munkástanácsnak és emiatt egy évi felfüggesztett börtönbüntetésre ítélték, és a földmérési szakmától eltiltottak. A felfüggesztett börtönbüntetés miatt sokáig segédmunkásként volt kénytelen dolgozni. Az ítélet indoklása: „állam ellenes szervezkedés büntette, büntársak nélkül” [11], [12].

1957. január 2-án a BGTV azonnali hatállyal felmondott *Virágh Dénes*-nek. A felmondást racionalizálással indokolták, de a háttérben *Virágh Dénes* munkástanácsi tagsága és *Vadászi József* személyzeti vezetővel keletkezett személyes nézeteltérése húzódtott meg. Ezzel elkezdődött *Virágh Dénes* kálváriája. Hét év alatt 12 munkahelye volt. *Vadászi* rendszeresen „utána nyúlt” és kieszközölte sorozatos elbocsátását. A bosszúhadjárat

Virágh Dénes

Tüntetés a Petőfi-szobornál*

több akkori vezetőnek is feltűnt. *Mészáros György* KV igazgató és *Tóth Lajos* BGTV igazgató közbelépésére (az 1963. évi amnesztia rendeletet követően) üldözését leállították [13], [14].

1957 tavaszán – a Népszabadság említett cikke alapján – *Baló Zoltán*-t, a BGTV osztályvezetőjét a forradalommal szimpatizáló magatartása miatt őrizetbe vették és állásából elbocsátották. Később el tudott ugyan helyezkedni, de a BGTV-hez már nem vették vissza és műegyetemi továbbtanulását is megakadályozták. Nyugdíjazásáig a VITUKI

MAJD NEM SIKERÜLT...

Nem valami vaskos kötet Gábor Andor „Bécsi levelek” című könyve. De milyen elgondolkasztó és aktuális, különösen a könyvnek az 1920–1921-es évek fehérterrorjáról szóló fejezetei. Ugyanis Magyarországon ma is igen sok ember hangoztatja — jü egynéhányan az Állami Földmérési és Térképészeti Hivatal dolgozói közül is —, hogy október végének véres forgatagában nem volt ellenforradalom. (Annak idején a felférlovás tengerész is tagadta a gyilkosságokat és a terrort.)

Gábor Andor keserű gúnyjal írja az 1920–1921-es időről: „itt-szen ezt mindenki tudja, ezt Amerikában a gyerekek is beszél-lik az utcán... hogy fehérterror-nincs és gyilkosságok nincsenek. Vannak ugyan halálesetek, de tréfák, hogy ezek azelőtt is vol-tak, és pedig nemcsak Magyaror-szágon, hanem egyebütt is. Régi földmérési és Térképészeti Hiva-tal azóta leváltott elnökére, Váhl Miklósrá támaszkodtak. Ez a ke-zülkben hajlítható, játékszerként szereplő ember — aki vezető ho-osztását, könyvelmes életét a népi demokráciának köszönhette, s aki gyenge vezetésével sok kárt oko-zott — régi barátainak nyomásá-ra a vezető beosztású kommunis-tákat el akarta távolítani a hiva-talból.

Majdnem sikerült... A hivatali kommunisták azonban helytálltak, a kormány pedig Váhl Miklóst le-váltotta, és a hivatali vállalatai-nak élére kormánybiztosokat ne-vezett ki.

Szinte természetes, hogy az ilyen összetételű bizottságok első eszelekedete a kommunisták eltá-voztása volt. Persze nem azért, mert kommunisták, hanem mert „rossz a modoruk”, „összeférhe-tetlenek” stb.

Egyesek — a nyugati beavatko-zás reményében — november 4-után is megpróbálták tervük egy-részt megvalósítani. Az Állami Földmérési és Térképészeti Hiva-tal azóta leváltott elnökére, Váhl Miklósrá támaszkodtak. Ez a ke-zülkben hajlítható, játékszerként szereplő ember — aki vezető ho-osztását, könyvelmes életét a népi demokráciának köszönhette, s aki gyenge vezetésével sok kárt oko-zott — régi barátainak nyomásá-ra a vezető beosztású kommunis-tákat el akarta távolítani a hiva-talból.

Majdnem sikerült... A hivatali kommunisták azonban helytálltak, a kormány pedig Váhl Miklóst le-váltotta, és a hivatali vállalatai-nak élére kormánybiztosokat ne-vezett ki.

Az ÁFTH pártszervezete,

2. ábra

Baló Zoltán

geodéziai tudományos munkatársa volt [10], [18].
1957. szeptember 18-án kelt levelében Antos Zoltán, az ÁFTH elnöke felmondott Szent-Iványi György-nek, a BGTV akkori főmérnökének. A felmondó levélből (3. ábra) kitűnik, hogy Szent-Iványi javaslatokat adott a vállalatnál „jogtalanul működő Munkástanácsnak” és ezzel „politikailag alkalmatlanná vált” a BGTV-nél vezető állás betöltésére. Szaktekintélyére és nagy népszerűségére való tekintettel, megtartották és beosztott mérnökként tovább dolgozhatott az ÁFTH adattárában. Sok barátja és tisztelője volt, a mai napig nem rehabilitálták [16], [20].

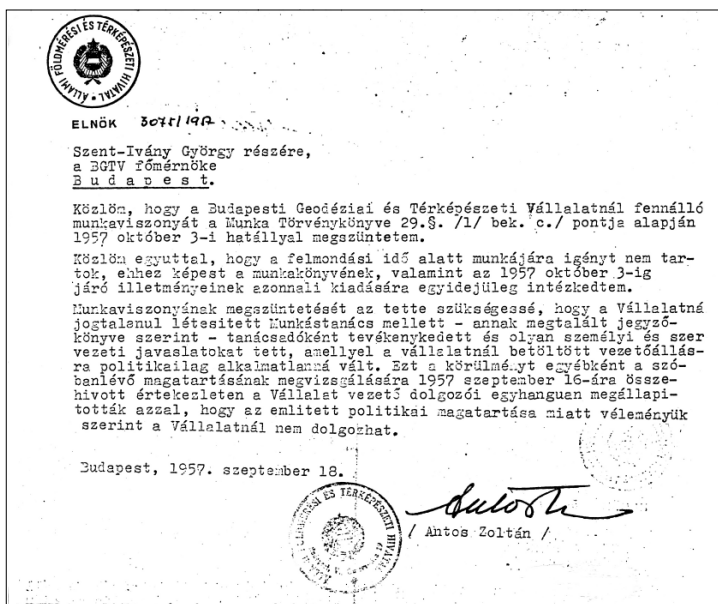
Az 56-os forradalom leverése után mintegy 76 szakemberünk, egyesületi tagunk emigrált az országból. Az itthon maradottak közül többen részesültek hátrányos megkülönböztetésben, mert elégették párttagkönyvüket (pl. Zelcsényi Géza, Tóth Elek). Másokat azért bocsátottak el állásukból, mert vagy ők maguk, vagy szüleik (rokonaik) fontos állásokat töltöttek be a két világháború kö-

zött (Ruszkiczay István, Rakovszky István, Fejes Kálmán, Baló Zoltán, Beruharodt? Mátyás, Paczoly Balázs, Hansági Tivadar és mások). A sok rossz mellett azonban ki kell emelni Gábor István UVATERV igazgatónak és Dégen Imre vízügyi főigazgatónak emberséges magatartását. Ők mentővet dobtak az állás nélkül maradt szakembereinknek és dacolva a hatalommal alkalmazták őket. Minden tiszteletet megérdemelnek a hálás utókorától [21], [16], [17], [19], [22], [18].

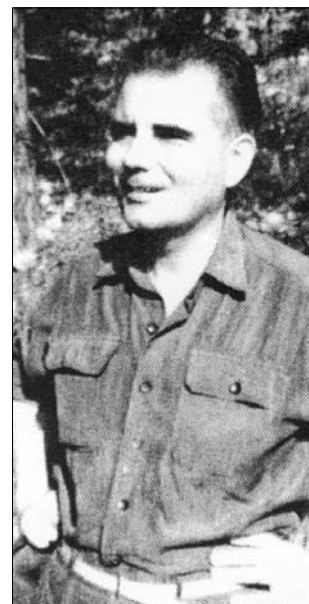
A még ma is fennálló ismerethiány nem teszi lehetővé, hogy más, szakmájától eltiltott, vagy alacsonyabb beosztásba helyezett, esetleg megtorlást szenvedett kollégáról megemlékezzünk. További esetek felderítése, dokumentálása így az utókorra vár.

IRODALOM

- [1] Szerkesztő: Zsámboki Sándor és Szabó Béla: Emlékkönyv a GKE megalapításának 50. évfordulója alkalmából (MFTTT kiadvány, Budapest 2006)
- [2] Raun F.–Balázs L.: Tények és emlékek a magyar földmérés szervezetéről és tevékenységéről (Geodézia és Kartográfia 1983/84.)
- [3] Mucsi S.–Zágoni E.: A Magyar Néphadsereg története 1945–1959. (Zrínyi kiadó, Budapest 1979)
- [4] Regőczy Emil: Meghalt Feles Antal (Nekrológ, Geodézia és Kartográfia 1956/4)

3. ábra

Szent-Iványi György

- [5] *Feles Lászlótól* kapott személyes tájékoztatás
- [6] Kormányközlemény Váhl Miklós felmentéséről (Magyar Közlöny 1957/21, Geodézia és Kartográfia 1957/1)
- [7] *Székely Domokos*: 100 éve született Váhl Miklós (Geodézia és Kartográfia 1998/12)
- [8] *Szerkesztőbizottság*: Váhl Miklós (Geodézia és Kartográfia 1989/1)
- [9] *Regőci Emil*: Hírközlés Váhl Miklós elhunytáról (Geodézia és Kartográfia 1962/6)
- [10] Népszabadság 1957. január 27-i számában megjelent cikk
- [11] *Rubinka Lászlótól* kapott személyes tájékoztatás
- [12] *Raum Frigyes*: Meghalt Rubinka László (Geodézia és Kartográfia 1984/1)
- [13] *Virágh Dénestől* kapott személyes tájékoztatás

Felvonuló magyar tankok a Margit-hídon*

Felkelők és katonák egy harckocsin*

- [14] *Mészáros Györgytől* kapott személyes tájékoztatás
- [15] *Székely Domokos*: Tallózás a múltban, tekintettel a jövőre (Geodézia és Kartográfia 2006/6)
- [16] *Szent-Iványi Edit* személyes közlése és tőle kapott adatok
- [17] *Fejes Kálmán* személyes közlése
- [18] *Baló Zoltán*: Önéletrajz (Budapest 1992)
- [19] *Raum Frigyes*: Egyesületi Hírek (Geodézia és Kartográfia 1957/1)
- [20] *Székely Domokos*: 30 éve halt meg Szent-Iványi György (Geodézia és Kartográfia 2001/4)
- [21] *Székely Domokos*: 30 éve halt meg Zelcsényi Géza (Geodézia és Kartográfia 2004/6)
- [22] *Székely Domokos*: In memoriam: Dégen Imre (Geodézia és Kartográfia 1998/1)

gpsnet.hu

GNSS Szolgáltató Központ

Valós idejű helymeghatározás:

Hagyományos ➡

- DGPS korrekciók (országosan)
- RTK korrekciók (17 állomásról)

Hálózati RTK korrekciók (az ország 60%-án)

Utólagos feldolgozáshoz:

- 24 órás RINEX fájlok
- 1 órás RINEX fájlok

FŐMÉ KOZMIKUS GEODÉZIAI OBSZERVATÓRIUM
 Tel.: 27/374-980
 Fax: 27/374-982